

**GÜMRÜK KANUNUNDAN DOĞAN İHTİLAFLARDA ÇÖZÜM SÜRECİ
- HAK ARAMA YOLLARI : İDARİ İTİRAZ BAŞVURUSU VE DAVA AÇILMASI -**

Ülkemizde Gümrük Mevzuatı ile düzenleme altına alınan Gümrük işlemleri, Gümrük Müsteşarlığı bünyesinde düzenlenen ve faaliyet gösteren Gümrük İdarelerince yürütülmektedir. “Gümrük İdaresi veya İdareleri” deyimini, 4458 sayılı yasanın “Tanımlar” başlıklı 2. maddesinin “a” bendinde: “Gümrük mevzuatında belirtilen işlemlerin kısmen veya tamamen gerçekleştirildiği merkez veya taşra teşkilatındaki hiyerarşik yönetim birimlerin tamamını ifade eder” denilerek tanımlanmıştır.

Kişi veya kurumların, Gümrük Mevzuatı çerçevesinde yürütmekte olduğu işlemlerde, idari işlemlerle ilgili olarak veya gümrük vergileri ile ilgili olarak İdarece, kanunun hatalı yorum ve uygulanmasından veya kişi veya kurumların hatalı işlemlerinden dolayı zaman zaman ihtilaflar yaşanmaktadır. Yaşanan ihtilaflarda, Devletin egemen gücü karşısında, işlemin diğer tarafı olan gerçek ve tüzel kişilerin korunması, 1982 Anayasasında yer verilen hükümlerle düzenleme altına alınmıştır. 1982 Anayasasında “Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması” başlıklı 40.madde ve “Hak Arama Hürriyeti” başlıklı 36. maddeleri tanzim edilen hükümlerle düzenleme altına alınarak hakların korunması, hak arama suretiyle hak ihlallerinin önlenmesi amaçlanmıştır.

1982 Anayasası’nın “Hak Arama Hürriyeti” başlıklı 36. maddesinde, “**Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.**” hükmüne yer verilerek, herkesin hak arama özgürlüğüne sahip olduğu temel ilkeler arasında kabul edilmiştir.

1982 Anayasası’nın “Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması” başlıklı 40. maddesinde, “**Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır. Kişinin, resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin, sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.**” hükmüne yer verilerek, hak ihlalleri ile karşılaşılmasının ve hak mağduriyetlerinin önüne geçilmesi ve yaşanan ihtilafların çözümü bakımından, herkesin ilgili İdari makama başvurmasının sağlanması ve bu yönde Devletin yasal düzenleme ve uygulamalarla ilgili kişilere yol göstermesi ve bilgilendirmesinin zorunlu olduğu kabul edilmiştir.

1982 Anayasasının 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin “Hukuk Devleti” olduğu açıkça vurgulanmıştır. Hukuk Devleti ilkesi devlet düzeninde hukukun üstünlüğünü ve hukuka bağlılığı gerektirir. Hukuka uygunluk ise yargısal denetimle sağlanacaktır. İdarenin yargı yolu ile denetimi ve bu denetimin sınırları Anayasamızın 125. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, “**İdarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır**”. Bu çerçevede ilgili kişiler, İdarenin işlem ve eylemlerinden doğan hak kayıpları ve mağduriyetlerinin önlenmesi bakımından, idareye başvuru yoluyla sonuç alamadıkları durumlarda veya çözülemeyen ihtilaflarda, yargıya başvurmak suretiyle idari işlem veya eyleme karşı dava açarak haklarını arama yoluna gidebileceklerdir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 28.09.1977 tarihinde kabul edilen “**İdarenin İşlemlerine Karşı Bireyin Korunması Hakkındaki Karar**”ın “**Dinlenilme Hakkı**” başlıklı 1. maddesinde “**bireyin hakları, özgürlükleri ve çıkarlarını zedeleyici türdeki, bütün idari işlemler hakkında ilgili kişi, idarenin dikkate almak durumunda olduğu, olay ve delil gösterme ve son aşamada, kanıtlayıcı belgeler önerme hakkına sahiptir**” denilmektedir.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun "Bilgi Edinme Hakkı" başlıklı 4. Maddesi ve "Bilgi Verme Yükümlülüğü" başlıklı 5. maddelerinde de İdarenin, başvuruda bulunan kişilere bilgi verme yükümlülüğü ve başvuru şekli ve yoluna ilişkin düzenleyici hükümlere yer verilerek, İdarenin kanunlarla düzenlenen bu hükümlere riayetle ilgili kişilere bilgi verme zorunluluğu hüküm altına alınmıştır.

4458 Sayılı Gümrük Kanununda da idari işlem; vergi ve cezalar ile idari kararlara başvuru yolu 242. maddede düzenleme altına alınmıştır. Gümrük Kanununun 5911 Sayılı yasa ile yürürlüğe girmeden önceki şeklinde, idari itirazlara ilişkin olarak düzenleme altına alınan bu madde metni, uygulamada, gerek ilgili kişilerce hatalı yorumlanması, gerekse uygulayan İdare tarafından farklı yorum ve uygulamalar yapılması nedeniyle hak kayıplarına ve mağduriyetlere ve yeni ihtilafların doğmasına yol açmıştır. 4458 Sayılı Yasanın 5911 sayılı yasa ile değiştirilmeden önce 242. madde hükmü;

"(07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5911 sayılı Kanunun 64 üncü maddesiyle değişen ve 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak yürürlüğe girmeden önceki şekli.)

1. **Yükümlüler, kendilerine tebliğ edilen gümrük vergileri için tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde ilgili gümrük idaresine verecekleri bir dilekçe ile düzeltme talebinde bulunabilirler.**
2. **Düzeltilme talepleri ilgili gümrük müdürlüğü tarafından otuz gün içinde karara bağlanarak yükümlüye tebliğ edilir.**
3. **Kişiler, düzeltme taleplerine ilişkin kararlara, idari kararlara, gümrük vergilerine ve cezalara karşı yedi gün içinde kararı alan gümrük idaresinin bağlı bulunduğu gümrük başmüdürlüğü nezdinde itirazda bulunabilirler.**
4. **Gümrük başmüdürlüklerine intikal eden itirazlar otuz gün içinde karara bağlanarak ilgili kişiye tebliğ edilir.**
5. **İlk kararın alındığı idarenin gümrük başmüdürlüğü olduğu hallerde, bu karara karşı on beş gün içinde Gümrük Müsteşarlığına itiraz edilebilir.**
6. **Gümrük Müsteşarlığına intikal eden itirazlar kırk beş gün içinde karara bağlanarak ilgili kişiye tebliğ edilir.**
7. **Gümrük başmüdürlükleri ile Gümrük Müsteşarlığı kararlarına karşı işlemin yapıldığı gümrük müdürlüğünün veya gümrük başmüdürlüğünün bulunduğu yerdeki idari yargı mercilerine başvurulabilir.**

(17.04.2007 tarih ve 26496 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5622 sayılı Kanunun 8/d maddesiyle eklenmiştir.) Bu Kanuna göre yapılacak yazılı bildirimler posta ile taahhütlü olarak gönderilebilir. Bu takdirde bildirim postaya verildiği tarih gümrük idaresine verilme tarihi yerine geçer. Bu hüküm derdest olan uyuşmazlıklarda da uygulanır." şeklinde düzenlenmişti.

Madde hükmünden de görüleceği üzere, bu duruma, madde metnindeki farklı süreler; tahakkuk ve tebliğ edilen vergi ve cezalar ile idari kararlar bakımından "15 gün" ve "7" gün şeklinde iki ayrı sürenin belirlenmesi ve işlemlerin her biri için ayrı idari başvuru yöntemleri; düzeltme talebi ve itiraz başvurularına ilişkin düzenlemenin sebebiyet vermiş olduğu son derece açıktır. Ancak yargıya intikal eden ihtilaflarda Danıştay Kararları ile madde metninin yorum ve uygulanmasındaki sorunlar kısmen giderilmişse de, birbiriyle çelişen yargı kararlarının mevcudiyeti nedeniyle, eski yasa maddesi yürürlükte olduğu sürece, İdare ve ilgili kişiler arasında yorum ve uygulama farklarından dolayı idari başvuru aşamaları ve sürelerine ilişkin olarak devam eden sorunların ve dolayısıyla hak kayıplarının yaşanmasının önüne geçilememiştir.

4458 sayılı yasada, Avrupa Birliği ile Gümrük Birliğinin gerçekleştirilmesine paralel olarak Topluluk Gümrük Kodunu oluşturan mevzuat ile ülkemiz mevzuatının uyumlu hale getirilmesi ihtiyacı sonucunda çıkartılmış olan 4458 sayılı Gümrük Kanununun, bazı maddelerinin değiştirilmesi için hazırlanan Tasarı ile mikro düzeyde, hem Topluluk mevzuatında meydana gelen değişikliklere uyum hem de uygulamada karşılaşılan sorunların

çözümü, makro düzeyde ise, ülke ekonomisinin temel unsuru olan ihracat potansiyelinin artırılması hedefinin gerçekleştirilmesi yolunda ihracat girdi maliyetlerini azaltmak, gümrük işlemlerini basitleştirmek ve uygulamada mevcut birtakım bürokratik işlemleri azaltmak veya tamamen kaldırmak suretiyle hızlandırmak ve dolayısıyla ihracatçıların rekabet koşullarını iyileştirmek, Avrupa Birliği normlarında rekabet edebilme şansı vermek gerekçesiyle 07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5911 sayılı yasa ile yapılan değişiklikler sonucunda, İdari itirazlara konu 242. madde ve 243. maddelerde de değişikliğe gidilmiş ve bu suretle yeni Kanun yürürlüğe girmeden önceki dönemde yorum ve uygulama farklarıyla hata ve karışıklıklara sebep olan eski düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır.

07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5911 sayılı Kanununun 64.maddesiyle değişen ve 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak yürürlüğe giren şekilde 242.Madde “

1. **Yükümlüler kendilerine tebliğ edilen gümrük vergileri, cezalar ve idari kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde bir üst makama, üst makam yoksa aynı makama verecekleri bir dilekçe ile itiraz edebilir.**
2. **İdareye intikal eden itirazlar otuz gün içinde karara bağlanarak ilgili kişiye tebliğ edilir.**
3. **İtiraz dilekçelerinin süresi içinde yanlış makama verilmesi halinde, itiraz süresinde yapılmış sayılır ve idarece yetkili makama ulaştırılır.**
4. **İtirazın reddi kararlarına karşı işlemin yapıldığı yerdeki idari yargı mercilerine başvurulabilir.”** şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Ayrıca, devamında 243. madde hükmü:

“

1. **İlgili kişilere 197 nci maddede göre tebliğ edilen gümrük vergilerinin hesaplanmasında esas alınan kimyevi tahlil sonuçlarına karşı tebliğden itibaren on beş gün içinde gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüne ⁽¹⁾ yazılı olarak itiraz edilebilir.**
2. **İtiraz üzerine, birinci tahlilin yapıldığı gümrük laboratuvarında görevli olan ve ilk tahlili yapan kimyager dışındaki iki kimyager tarafından ikinci tahlil yapılır. Yükümlünün talebi halinde, gümrük idareleri, gümrük kimyageri olmayan bir gözlemci kimyagerin de ikinci tahlilde hazır bulunmasına izin verirler.Üç kimyagerden fazla kimyager bulunmayan gümrük laboratuvarında yapılan tahlile itiraz edilmesi halinde, ikinci tahlil en az iki kimyager bulunan en yakın gümrük idaresine ait laboratuvarda yapılır.(07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5911 sayılı Kanunun 67/17 maddesiyle, 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak yürürlükten kaldırılmıştır.)**
3. **İkinci tahlil sonucu, eşyanın teknik özelliklerinin ve niteliklerinin belirlenmesi yönünden kesindir.**
(1 Bu kısımda yer alan "gümrük başmüdürlüğüne" ibaresi; 07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5911 sayılı Kanunun 67/44 maddesiyle, 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak metinde görüldüğü şekilde değiştirilmiştir.)

şeklinde değiştirilerek düzenleme altına alınmıştır.

Hüküm incelendiğinde de görüleceği üzere, Gümrük Kanununun 242. maddesi isabetli bir şekilde değiştirilmek suretiyle uygulamada, gümrük işlemlerinde yaşanan idari ihtilaflarda, idari başvuru yolu, “bir üst makama”, üst makam yoksa işlemi tesis eden “aynı makama verecekleri bir dilekçe ile itiraz edilebilir” ifadeleriyle yasada sayılan tüm idari işlemler bakımından tek bir başvuruya indirgenmiştir. Süre ise “tebliğden itibaren 15 gün” olarak belirlenmiştir. Daha önceki yasal düzenleme ve uygulamada ise vergi tahakkukları bakımından iki aşamalı, idari kararlar bakımından tek aşamalı olarak benimsenen idari başvuru yolunun ve 2 farklı süre uygulamasının sona erdirilerek “tebliğden itibaren 15 gün” ifadesiyle belirlenen sürenin, idari işlemlere karşı başvurularda uygulamada yaşanan yorum ve uygulama farklılıklarını ortadan kaldıracağını umuyoruz.

Gümrük idarelerinde gerçekleştirilen işlemlerle ilgili olarak; kendisine vergi, ceza veya idari bir karar tebliğ edilen ve işlemin hatalı veya haksız bir idari işlem olduğunu tespit eden ilgili kişiler, tebliğden itibaren 15 gün içinde işlemi tesis eden makamın üst makamına (Açıklama: Müdürlük tarafından tesis edilen işlemlere Başmüdürlüklere, Başmüdürlükler tarafından tesis edilen işlemlerde Genel Müdürlüğe) ve üst makam bulunmayan durumlarda

aynı makama; itiraz eden, itiraz edilen İdari birim, itiraza konu işlem veya karar ve itiraz gerekçelerini ve istem sonucunu içeren bir dilekçeyle itirazda bulunabileceklerdir.

İtiraz dilekçeleri, bizzat ilgili makama elden teslim edilebileceği gibi, 4458 Sayılı Yasanın 14. maddesine 5911 sayılı yasayla eklenen 3. fıkrasında da düzenlenmiş olduğu üzere iadeli taahhütlü posta yoluyla da yapılabilmektedir. Dilekçeler, İdareye elden teslim edildiğinde, başvuru ve başvuru süresi ile ilgili herhangi bir ispat sorunu yaşanmaması bakımından, kayıt tarih ve sayısını içerir kaşe ve imza alınmış dilekçenin bir örneği de ilgili kişilerce kendi dosyalarında mutlaka muhafaza edilmelidir. Başvuru dilekçeleri, posta yoluyla gönderildiği takdirde, dilekçenin postaya verilmiş tarihi, Gümrük İdaresine Başvuru tarihi olarak kabul edilir. Her ne kadar iadeli taahhütlü posta yoluyla yapılan başvuruların postaya verilmiş tarihinin başvuru tarihi olarak esas alınacağı, kanunda düzenleme altına alınmışsa da; posta yoluyla süresinde başvuru yapılmış olsa dahi, bazı Gümrük İdarelerinde posta zarflarının ve alındı belgelerinin dosyalarda muhafaza edilmemesi ve evrak kayıt girişlerine de postadan alınıp alınmadığına dair evrak kayıt sistemine bilgi işlememeleri nedeniyle postadan alındığı tarihi başvuru tarihi olarak kabul ederek ilgili kişilerin süreden hak kaybına sebep oldukları durumlara uygulamada çok sık rastlanmaktadır. İdareye posta yoluyla itiraz başvurusunda bulunan kişilerin, iadeli taahhütlü posta gönderi/alındı belgelerini kendi dosyalarında muhafaza etmeleri hak kayıplarının yaşanmaması bakımından son derece önemlidir. Aksi takdirde, dava konusu edilen ihtilaflarda, başvurulara ilişkin tarihlerin İdarece hatalı yazılması durumunda, yargı sürecinde, Posta İşletme Müdürlüklerinden belgelerin temin edilmesi son derece güç olmakta ve uzun zaman almakta, Posta İşletme Müdürlüklerinin kullandıkları bilgisayar sisteminin gönderi numaralarına göre kaydedilmesi ve gönderi numarasının bilinmemesi nedeniyle belge temin edilememesi durumunda, ilgili kişiler haklı dahi olsa haksız duruma düşmekte, ispat sorunu olduğundan, başvuru sürelerine bağlı hak kayıpları ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede İdarece, hak kayıplarına sebebiyet verilmemesi bakımından, posta yoluyla gelen evraklarda postadan geldiği ve postaya verilmiş tarihinin işlendiği bir evrak kayıt sisteminin tutulması da yasal zorunluluktur. İdare ve vergi mahkemelerine, İdarece süreden ret kararı verilen işlemlere karşı açılan davalarda, posta gönderi ve alındı belgeleri ile ispatlanarak İdari Makamlarca verilen kararlar iptal edilmektedir.

İlgili kişiler, idarenin Anayasanın 40. maddesinin 2.fıkrasına aykırı haksız işlem ve uygulamalarından dolayı uğradıkları zararı, Mahkemelerce verilen iptal kararlarının kesinleşmesini müteakip 1982 Anayasası'nın 40. maddesinin 3. fıkrası uyarınca dava yoluyla İdareden tazmin edilmesini isteyebilirler.

Gümrük İdaresinin idari işlemlerle ilgili olarak İdareye itiraz ve karar verilmesi isteminde bulunacak kişilerin başvuru istemlerine, başvurunun incelenmesi ve idari karar verilmesi sürecine ilişkin prosedürü düzenleyen, 4458 Sayılı Gümrük Kanununun 5911 sayılı Yasayla değişik 6. maddesine göre; “

- 1. Gümrük idarelerinin gümrük mevzuatının uygulanmasına ilişkin bir karar vermesini talep eden her kişi, kararın verilebilmesi için gerekti bütün bilgi ve belgeleri söz konusu idarelere ibraz etmek zorundadır.**
- 2. Karar alınması talebinin yazılı olarak yapılması gerekir. Gümrük idareleri, söz konusu talebe ilişkin başvurunun kendilerine ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde karar alırlar. Verilen kararlar başvuru sahibine yazılı olarak tebliğ edilir. Ancak, gümrük idareleri tarafından bu süreye uyulması mümkün değilse, belirtilen süre aşılabılır. Bu durumda, söz konusu idareler, yukarıda belirlenen sürenin dolmasından önce başvuru sahibine süre aşımını haklı kılan gerekçeler ile talep hakkında karar vermek için gerekli gördükleri ek süreyi de belirterek bilgi verirler.**
- 3. Gümrük idareleri tarafından gerek başvuruların reddine ve gerekse muhatabı kişinin aleyhine olarak verilen yazılı kararlar, On ikinci Kısımda belirtilen şekilde itiraz yolu açık olmak üzere gerekçeli olarak alınır ve bu hususlar kararda belirtilir.**
- 4. Alınan kararlar (...) ⁽¹⁾ gümrük idareleri tarafından derhal uygulanır.”**

(1) (Bu kısımda yer alan "245 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere" ibaresi; 07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5911 sayılı Kanunun 68/A-1 maddesiyle, 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak yürürlükten kaldırılmıştır.)

Devamında Gümrük İdarelerinin ilgili kişilerin lehine olan kararların değişiklik ve iptal şartlarını düzenleyen 4458 Sayılı Gümrük Kanununun 5911 sayılı Yasayla değişik 7. maddesine göre,“

1. **Gümrük idaresinin ilgilinin lehine olan kararları aşağıdaki hallerin bir arada bulunması durumunda ⁽¹⁾ iptal edilir.**
 - a. **Kararın yanlış veya eksik bilgilere dayanılarak verilmesi halinde,**
 - b. **Başvuru sahibinin bu yanlışlık veya eksikliği bilmesi veya bilmesi gerektiği hallerde,**
 - c. **Kararın doğru veya tam bilgilere dayanılarak verilmesinin mümkün olmamasının tespiti halinde.**
2. **Aşağıdaki hallerde ise ilgilinin lehine olan karar değiştirilir veya iptal edilebilir.**
 - a. **Karara esas teşkil eden ⁽²⁾ bir veya birden fazla koşulun gerçekleşmemiş veya gerçekleşemez olması,**
 - b. **Lehine olan bir kararda öngörülen bir yükümlülüğe ilgilinin uymaması halinde.**
3. **Kararın iptali, muhatabına tebliğ edilir.**
4. **1 inci fıkra hükümlerine göre kararın iptal işlemi iptal kararının verildiği tarihten, 2 nci fıkra hükümlerine göre verilen iptal veya değiştirme kararı tebliğ tarihinden itibaren yürürlüğe girer. Bununla birlikte, karar muhatabının yasal çıkarlarının gerektirdiği istisnai hallerde, kararın iptalinin veya değiştirilmesinin yürürlük tarihi yönetmelikle belirlenen koşullar altında ertelenebilir.**

(1) (Bu kısımda yer alan "hallerde" ibaresi; 07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5911 sayılı Kanunun 67/3 maddesiyle, 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak metinde görüldüğü şekilde değiştirilmiştir.)

(2) (Bu kısımda yer alan "Kararda öngörülen" ibaresi; 07.07.2009 tarih ve 27281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5911 sayılı Kanunun 67/3 maddesiyle, 07.10.2009 tarihinden geçerli olarak metinde görüldüğü şekilde değiştirilmiştir.)”

İdarenin, ilgili kişilerce yapılan başvuruları inceleme süresi yasayla 30 gün olarak belirlenmiştir. Bu sürenin inceleme ve karar verme bakımından İdare tarafından yeterli görülmemesi halinde, İdarece, başvuru sahiplerine yapılacak tebliğ ile sürenin uzatıldığı bildiriminde bulunulması zorunludur. 30 gün içinde sonuçlandırılmayan ve ilgili kişiye süre uzatım bildiriminde de bulunulmayan hallerde, İdarenin yapılan başvuruyu yanıtızsız bırakması konusu gündeme gelecek ve zımni ret kararı vermiş olduğu düşünülecektir. Bu durum nedeniyle İdarece 30 günlük inceleme süresinin aşılması durumlarında, ilgili kişilerin hak kayıpları ve mağduriyetlerinin önlenmesi bakımından, yasada öngörülen şekilde yazılı bildirim yapılmasına İdarelerce özen gösterilmesi gerekmektedir.

İdareye başvuruda bulunan ilgililerin, sözkonusu işlem sonucunu ilgili İdareden takip ederek bir karar oluşturulup oluşturulmadığını ve İdarenin 30 günlük cevap süresini müteakip vereceği kararın tebliğini takip etmeleri, itiraz sonucu ilgili kişilerin aleyhine neticelenen kararlara karşı kararın tebliğ tarihinden itibaren dava açma süresinin başlaması ve dava açma hakkından yararlanarak açılan davaların konunun esası bakımından incelenebilmesi, dava açma sürelerine riayet edilmesiyle mümkün olduğundan, son derece önem arz etmektedir.

2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun: “İptal ve tam yargı kararları” başlıklı 12. maddesi hükmünde, “İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi, ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin **11 inci madde** uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.” denilerek idari dava türleri ile dava türüne göre dava açma usul ve esasları düzenleme altına alınmıştır.

2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun “Dava açma süresi” başlıklı 7. maddesi hükmünde, “

1. *Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.*
2. *Bu süreler;*
 - a. *İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirim yapıldığı,*
 - b. *Vergi, resim ve harçlar ve benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda; Tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın; tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği;*

Tarihi izleyen günden başlar.

3. *Adresleri belli olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel kanununda aksine bir hüküm bulunmadıkça süre son ilan tarihini izleyen günden itibaren onbeş gün sonra işlemeye başlar.*
4. *İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz.”*

denilerek Vergi mahkemesine açılacak davalarda 30 günlük, Danıştay ve idare mahkemelerine açılacak davalarda 60 günlük dava yoluna başvuru süresi düzenleme altına alınmıştır.

2577 Sayılı İYUK' nun 8. maddesinde ise “sürelere ilişkin genel esaslar” başlığı altında düzenlenen hükümde; “

1. *Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.*
2. *Tatil günleri sürelere dahildir. Şu kadar ki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.*
3. *Bu kanunda yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.”*

sürelere ilişkin uyulması gereken hususlar düzenleme altına alınmıştır.

İdarece 30 günlük inceleme süresinin bitimini müteakip herhangi bir karar tebliği yapılmadığı ve zımni ret kararı verilmiş kabul edilecek durumlarda, sözkonusu idari işleme karşı dava açılıp açılmayacağı ve dava açma sürelerinin ne şekilde belirleneceği konusu 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanununda düzenlenmiştir. 2577 Sayılı İYUK' nun 10. maddesinde “İdari Makamların Sükûtu” başlığı altında düzenlenen hükümde; “

1. *İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.*
2. *(4001 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle değişen ve 18.06.1994 tarihinden geçerli olarak yürürlüğe giren şekli.) Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Ancak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idarî makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler.”*

şeklinde yer alan düzenlemeyle İdareye yapılan başvuruların ilgisine karşı yanıtız bırakılması halinde, zımni ret kararı verilmiş sayılacağı kabul edilerek; dava açma sürelerine ilişkin uygulanacak esaslar belirtilmiştir. Burada, bir hususu belirtmekte yarar görüyoruz: Gümrük Kanununun 6. maddesi uyarınca, özel kanuni düzenlemeyle 30 günlük İdari cevap süresi belirlenmiş olduğundan, İYUK'nun 10. maddesinin 2.fıkrasındaki genel düzenlemeyle zımni ret kabul edilen 60 günlük cevap bekleme süresi, Gümrük İdarelerince yanıtız bırakılan ve ilgisine süre uzatım bildiriminde de bulunulmayan başvurularda, zımni ret kabul edilecek cevap bekleme süresi 30 gün olarak uygulanacaktır.

İlgili kişilerin, idari işlemler yoluyla hak ihlallerine maruz kaldıkları durumlarda, haklarını İdare ve yargı yoluna başvuru suretiyle aramalarında, sözkonusu yasal düzenlemelerde yer verilen süre ve yargılama usulü prosedürüne uymaları, usul hataları sebebiyle doğacak hak kayıplarının önüne geçilmesi bakımından son derece önemlidir. Bu sebeple yasal düzenlemelerin bilinmesi, yasalara uygun hareket edilmesi ve İdari makamlarca da yasaların doğru uygulanması ve yasal başvuru yolları hakkında doğru bilgilendirme yapılması halinde, hak ihlallerinin ortadan kaldırılması mümkün olacaktır.

İdarece tahakkuk edilen vergi ve para cezası kararları ve diğer idari işlemlerden dolayı hakkı ihlal edilen ilgili kişilerin İdareye itirazları üzerine verilecek İdari kararların olumsuz olması halinde, ilgili kişilerce kararın verilmesini müteakip yasal sürede dava açılarak hak arama yoluna başvurulması, Anayasada ve yasalarda düzenlenmiş temel bir haktır.

Anayasamız, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve yasalarla düzenleme altına alınan “hak arama hürriyeti” ve “temel hak ve hürriyetlerin korunması” yoluyla “kişilerin korunması” temel prensiptir. Bu çerçevede, herkesin, Devlete karşı yasal yükümlülüklerini yerine getirmesi zorunlu olup Devletin de herkesin hak ve hürriyetlerinin korunması ve hak kayıpları ve mağduriyetlerinin önüne geçilmesini ve giderilmesini sağlaması yasal olarak zorunludur.

İdare tarafından Anayasal yükümlülükler ve yürütme işlevi yerine getirilirken hak arama hürriyetini engelleyici, kısıtlayıcı, bilgi edinme hakkını ortadan kaldıracak veya yanlış bilgi verme veya hiç bilgi vermeme suretiyle ilgili kişileri yanılsıza sevk edecek ve bu suretle hak kayıpları ve telafisi güç ve imkânsız zararlara sebep olacak her türlü işlem ve eylemden kaçınmak yasal zorunluluktur. Bu zorunluluk 1982 Anayasasında tazminat yaptırımına bağlanmıştır. İdarece ilgili kişilere yapılan işlem ve karar bildirimlerinde, kanunun açıklayıcı hükümlerine ve konuya ilişkin kanuni düzenlemelerdeki usul ve esaslarla doğru gerekçelere yer verilmesi gerekmektedir. İdari işlemlere karşı izlenecek yasal yolların ve idari işlem ve karar gerekçelerinin yanlış gösterilmesi, ilgili kişileri hataya sevk edecek şekilde yazım ve yorum hataları yapılmasının, ilgili kişilerin hak kaybına sebebiyet vermesi yanında, yapmış olduğu hatalı işlemde dolayı İdareyi de zor durumda bırakacağı unutulmamalıdır. Bu çerçevede, hukuk devleti ilkesinin gereği, İdarenin hak ihlaline sebep olan hatalı ve haksız İdari işlemlerinden dolayı kişilerin hak ihlallerinin önlenmesi, İdareye olan güvenin sağlanması, korunması ve sarsılmaması bakımından, İdarenin, karar mercileri ve İdari birimler üzerindeki hiyerarşik denetimi ve kontrolünün yasalara uygun bir şekilde geliştirilmesi ve güçleştirilmesi zorunludur.

Gümrük Kanunu ve Dış Ticaret Mevzuatında, Kanunun uygulanmasına ilişkin olarak çıkarılan yasal düzenleyici işlemlerle Avrupa Birliği normlarına uyum amaçlı ve ülkemiz ekonomik ve sosyal şartlarına uyum sağlanabilmesi bakımından sıklıkla değişiklikler gerçekleştirilmektedir. Yapılan değişikliklerle yeni düzenlemeler ve uygulamalar konusunda, ilgili kişilerin, uygulamayı gerçekleştiren İdarece doğru bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi, yasal değişiklik ve düzenlemeler nedeniyle yaşanabilecek hak kaybı ve mağduriyetlerin önlenmesine katkı sağlayacaktır.

Kanunların hatalı yorumlanması ve hatalı uygulanmasıyla gerçekleştirilen idari işlemlerle hak arama hürriyetinin ihlali suretiyle itiraz başvurusu veya dava hakkının engellendiği veya süre kayıplarına sebebiyet vermek suretiyle Gümrük Kanunu ve İdari Yargılama Usul Kanunu hükümlerine riayetsizlik nedeniyle esas incelemesine geçilmeksizin usul bakımından davaların reddedildiği durumlara uygulamada sıklıkla rastlanmaktadır. Bu durumda ilgili kişiler yönünden telafisi güç ve imkânsız zararlar ve hak kayıpları ortaya çıkmakta, tazminat yaptırımıyla dahi telafi edilemez durumlar yaşanmaktadır. Yeni yasal düzenlemelerin etkili olması ve yasadaki beklenen amaca hizmet etmesi bakımından, İdarelerce, Anayasamızdaki “hukuk devleti”, “kanunilik”, “kanun önünde eşitlik” ilkelerinin idari işlemlerin gerçekleştirilmesinde esas alınmak suretiyle İdari birimler arasında yorum ve uygulama farklılıklarının giderilmesi ve uygulama birliğinin sağlanmasına yönelik iç düzenlemeler yapılması ile Anayasamızda kabul edilen hak arama hürriyetinin ve temel hak ve hürriyetlerin korunması ve olması gereken şekilde kullanılması sağlanabilecektir.